

Nr 49

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om överlåtelse till Umeå stad av Norrlands dragoners kasernetablisement och övningsområde m. m., given Stockholms slott den 2 februari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag om försäljning till Umeå stad av huvuddelen av Norrlands dragoners nuvarande kasernetablisement och övningsområde. Vidare föreslås att ersättningsbyggnader och kompensationsmark anskaffas för Norrlands dragoner i anslutning till Västerbottens regementes kasernetablisement och övningsfält.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 2 februari 1962.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, fråga om överlåtelse till Umeå stad av Norrlands dragoners kasernetablisement och övningsområde m. m. och anför därvid följande.

Inledning

1955 års riksdag beslöt efter förslag i propositionen 1955:110, att dåvarande Norrlands dragonregemente i Umeå skulle omorganiseras till bataljon. Denna skulle administrativt sammanföras med Västerbottens regemente (I 20). Vid bataljonen — benämnd Norrlands dragoner (K 4) — skulle årligen utbildas bland annat omkring 325 beridna jägare och omkring 75 jägare på motorcykel och cykel. Antalet stamridhästar beräknades till 360. Den nya organisationen skulle vara genomförd från och med budgetåret 1958/59. Genom beslut senast den 5 februari 1960 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser om organisation av stabs- och förvaltnings-tjänsten m. m. vid I 20 med K 4 och kavalleriets kadettskola.

K 4 disponerar för närvarande Norrlands dragonregementets tidigare kasernetablisement, vilket är beläget omedelbart väster om Umeå stads centrala delar. I anslutning till kasernetablisementet disponerar förbandet ett övningsområde. Kasern- och övningsområdena omfattar tillsammans en areal av cirka 62 hektar. Norr om K 4 och avskilt från den egentliga stadsbebyggelsen ligger I 20 kasernetablisement. Såsom övningsfält disponerar I 20 ett område om cirka 520 hektar, beläget nordväst om etablisementet. Till Umeå är vidare förlagd Umeå-Storumans försvarsområdesstab, som disponerar lokaler i K 4 f. d. sjukhusbyggnad.

Riksdagens revisorer har i sin den 15 december 1954 avgivna berättelse uppmärksammat de svårigheter för bebyggelseutvecklingen, som uppkommit för Umeå stad genom omfattningen och belägenheten av det av K 4 disponerade markområdet. Revisorerna anförde, bland annat, att det av K 4 disponerade övningsfältet, som omfattar mycket central och välbelägen mark, utgjorde ett särskilt problem. Till följd härav hade stadens bebyggel-

se tvingats att söka sig i en kil allt längre norrut. Ur ekonomisk synpunkt skulle det därför vara av stort värde om staden kunde få bebygga ifrågasvarande övningsfält. Samtidigt måste dock hänsyn tagas till att förbandet vore en icke obetydlig inkomstkälla för staden.

I skrivelse den 29 januari 1962 har försvarets fastighetsnämnd efter samråd med chefen för armén föreslagit, att huvuddelen av det av K 4 disponerade kasern- och övningsområdet jämte därå befintliga byggnader skall försäljas till Umeå stad samt att K 4 skall flyttas till plats invid I 20 kasern-etablissement m. m.

Försvarets fastighetsnämnds förslag

Fastighetsnämnden anför, att K 4 genom sin belägenhet och omfattning efter hand kommit att utgöra ett betydande hinder för Umeå stads planmässiga utbyggnad. Från stadens sida har under en längre tid gjorts upprepade framställningar att få ta i anspråk delar av K 4 område för olika ändamål, främst framdragande av kommunikationsleder samt exploatering för bostadsbebyggelse. Med få undantag har dock dessa framställningar måst avvisas med hänsyn till att K 4 övningsfält är så litet, att delar därav icke kan avstås för civilt bruk utan att väsentliga olägenheter ur övningssynpunkt uppkommer. Å andra sidan har fortifikationsförvaltningen konstaterat, att betydande belopp behövs för att sätta K 4 kasern-etablissement i stånd. Med hänsyn till det anförda har fastighetsnämnden ansett att det borde prövas huruvida det icke vore riktigare att, i stället för att investera stora belopp på istandsättning av byggnadsbeståndet vid K 4, överlåta K 4 etablissement med det till förbandet hörande markområdet till staden och i stället komplettera I 20 etablissement och övningsområde för K 4 räkning.

På förfrågan av nämnden har Umeå stad meddelat, att staden hade ett starkt intresse av att övertaga K 4 mark och byggnader.

På begäran av fastighetsnämnden har chefen för armén tillsammans med fortifikationsförvaltningen verkställt utredning angående kostnaderna för å ena sidan ett bibehållande av förbandet på nuvarande plats samt å andra sidan överflyttning av K 4 till I 20. Enligt fortifikationsförvaltningen uppgår kostnaderna för erforderlig utrustning av det nuvarande K 4 kasern-etablissement till 8 miljoner kronor. Kostnaderna för uppförande av erforderliga nya byggnader för K 4 i anslutning till I 20 kasern-etablissement anger ämbetsverket till 12,5 miljoner kronor. Båda nu nämnda belopp hänför sig till prisläget den 1 januari 1962. Merkostnaderna för överflyttning av K 4 till I 20 skulle således uppgå till 4,5 miljoner kronor.

Chefen för armén har vidare verkställt utredning beträffande möjligheterna att anskaffa ersättningsmark därest K 4 övningsområde skulle försäljas till Umeå stad. Denna utredning har givit vid handen, att för

ändamålet lämplig mark finnes att tillgå väster om I 20 kasern- och övningsområde.

Chefen för armén har vidare uttalat, bland annat, att något behov av att ändra K 4 status icke föreligger. Anledning finns icke heller ur militär synpunkt att flytta förbandet till annan ort eller ny plats i Umeå. Då det emellertid är möjligt att bygga kaserner för K 4 väster om I 20 kasernområde och då övningsmark kan erhållas i anslutning till kasernerna, vill arméchefen med hänsyn till K 4-områdets betydelse för Umeå stads utbyggnad dock icke motsätta sig en flyttning. Det är angeläget att ett beslut i frågan fattas snabbt, främst för att undvika eljest nödvändiga iståndsättningsarbeten på det nuvarande etablissemetet vid K 4. Flyttningen får icke draga större kostnad för armén än om K 4 ligger kvar på nuvarande plats. Medel för bestridande av de merkostnader, som kan uppkomma vid en flyttning av K 4, måste därför ställas till arméns förfogande utanför försvarets ram. Markkompensation för K 4 övningsområde måste säkerställas. Det nuvarande övningsfältet måste enligt arméchefen disponeras till dess kompensationsmarken ställts till förbandets förfogande och nya utbildningsanordningar där iordningsställt. Slutligen måste vid en eventuell försäljning ridhus och stallar vid K 4 tills vidare få behållas i avvaktan på att klarhet kan vinnas huruvida på längre sikt hästar skall finnas vid förbandet eller detsamma helt skall motoriseras.

Fastighetsnämnden har genom byggnadsstyrelsen föranställt om utredning huruvida byggnaderna vid K 4 vid en flyttning av förbandet till I 20 kan behövas för något annat statligt behov. Utredningen ger vid handen att så icke är fallet. Vid utredningen har särskilt undersökts möjligheterna att använda byggnaderna vid K 4 för någon av de högskoleinstitutioner som avsetts att förläggas till Umeå.

Fastighetsnämnden har sålunda konstaterat, att ur militär synpunkt hinder för flyttning av K 4 till I 20 icke föreligger samt att K 4 byggnader icke heller behövs för annat statligt ändamål. Nämnden har därefter upptagit förhandlingar med Umeå stad rörande försäljning till staden av K 4 kasernetablissement och övningsområde. Vid förhandlingarna har förutsatts att från försäljningen skulle undantagas *dels* kanslibyggnaden, vilken även vid flyttning av förbandet till I 20 bör utnyttjas för expeditionsåndamål m. m., *dels* sjukhuset, som utnyttjas såsom expedition för Umeå-Storumans försvarsområdesstab, *dels* ock K 4 museum och ett därtill hörande härbre, vilka sistnämnda byggnader skulle flyttas till I 20. Vidare skulle från försäljningen undantagas lämpliga tomter för kanslibyggnaden och sjukhuset. Vid förhandlingarna erbjöd sig staden att erlagga en köpeskilling av 3,13 miljoner kronor för K 4 byggnader med nyssnämnda undantag. Detta belopp har fastighetsnämnden funnit vara för kronan godtagbart. Vad marken angår har staden förklarat sig beredd att ställa erforderlig kompensationsmark i anslutning till I 20 kasern- och övnings-

område till kronans förfogande såsom ersättning för K 4 nuvarande övningsfält. Kompensationsmarken, som omfattar cirka 88 hektar, har till läge och omfattning godkänts av chefen för armén. Fastighetsnämnden har ansett en sådan uppgörelse om byte av mark för kronan godtagbar. Då vid förhandlingarna enighet uppnåtts även om övriga villkor för en överlåtelse av K 4 mark och byggnader till staden har överenskommelse träffats — under förbehåll av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Umeå godkännande — mellan nämnden och stadens drätselkammare. Rörande överenskommelsen har upprättats en gemensam promemoria, dagtecknad den 10 och den 12 januari 1962, om överlåtelse till staden av huvuddelen av det av K 4 disponerade kasern- och övningsområdet jämte därå befintliga, kronan tillhöriga byggnader.

Överenskommelsen innebär, att kronan till staden överlåter områden om tillhoppa 61,5 hektar. I köpeskillning skall staden för de byggnader, som staden skall övertaga, erlägga ett belopp, som skall bestämmas så att det enligt gällande byggnadskostnadsindex för stenhus vid erläggandet motsvarar ett värde av 3,13 milj. kr. den 1 januari 1962. Som ersättning för K 4 markområde skall staden förvärva och till kronan med full äganderätt överlämna ett område om cirka 88 hektar, beläget i omedelbar anslutning till I 20 kasern- och övningsområde. Staden skall tillträda K 4 övningsområde jämte därå befintliga byggnader så snart staden ställt hela det överenskomna ersättningsområdet till kronans förfogande. Senast ett år dessförinnan skall staden ha berett kronan tillfälle att inom området utföra för K 4 övningar erforderliga utbildningsanordningar. Staden skall äga tillträda den del av K 4 kasernområde, varå kasernbyggnaden m. m. är uppförd, samt ytterligare ett område med vissa förråd så snart K 4 inflyttat i nya lokaler inom I 20 område. Kronan har förbundit sig att sträva efter att denna flyttning skall vara genomförd den 1 juli 1965. Återstående del av kasernområdet jämte därå befintliga byggnader, däribland stallar och ridhus, skall staden äga tillträda så snart behovet av desamma för K 4 verksamhet upphört, dock senast den 1 juli 1970. Vad angår köpeskillningen har överenskommit, att staden vid tillträde av områdena med kasernbyggnaden och förråden skall erlägga ett belopp, som enligt förenämnda index vid beloppets utbetalande motsvarar ett värde av 1,63 miljon kronor den 1 januari 1962 samt vid tillträdet av återstående del av kasernområdet ett belopp, som enligt samma index vid utbetalandet motsvarar ett värde av 1,5 miljon kronor den 1 januari 1962. Av det av K 4 disponerade markområdet har i samband med K 4 förläggning till Umeå cirka 30 hektar bekostats av staden eller av staden överlämnats till kronan utan ersättning men på villkor, att staden skulle utan lösen återfå marken därest K 4 framdeles komme att förflyttas från staden utan att ersättas av någon däremot svarande truppstyrka. Denna stadens rätt har enligt bestämmelse i överenskommelsen överflyttats till att gälla motsvarande areal inom det område, som

staden enligt överenskommelsen skall överlämna till kronan. — Beträffande överenskommelsens innehåll i övrigt torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Den överlåtna marken och byggnaderna är redovisade å kasernbyggnaders delfond av försvarets fastighetsfond. Det bokförda värdet å marken — med undantag av den mark, som bibehålles i kronans ägo — uppgår till i runt tal 1 000 000 kr. Det bokförda värdet å byggnaderna och övriga anläggningar — med motsvarande undantag — uppgår till 4 476 247 kr. 45 öre, varav oavskrivet återstår 268 613 kr. 21 öre.

Fastighetsnämnden anser för egen del att den träffade uppgörelsen är skälig och för kronan godtagbar. I anslutning härtill anför nämnden bland annat följande.

Uppgörelsen innebär för Umeå stads del, att staden får tillgång till ett centralt beläget och för stadens rationella utbyggnad mycket betydelsefullt område. Ur militär synpunkt föreligger inget behov av att flytta K 4. Överflyttning av förbandet till I 20 synes dock innebära vissa möjligheter att ytterligare rationalisera förvaltningsverksamheten. Under en övergångstid, medan ännu en del av K 4 verksamhet bedrivs på nuvarande plats och återstoden äger rum i anslutning till I 20, torde vissa olägenheter icke kunna undvikas. Värdet av att genom överflyttning av K 4 underlätta Umeå stads vidare utbyggnad på ett ur stadsbyggnadssynpunkt lämpligt sätt synes dock vara så stort, att kronan i detta läge icke synes böra investera ett mångmiljonbelopp i en upprustning av K 4 etablissement och därigenom permanenta förbandet på nuvarande plats. Då merkostnaden för en överflyttning av K 4 till I 20 i förhållande till en upprustning av K 4 till övervägande del motsvaras av den köpeskillning, som staden erlägger för K 4 byggnader, talar starka skäl för att en flyttning av förbandet kommer till stånd.

Fastighetsnämnden erinrar om att chefen för armén vid sitt godtagande av flyttningen av K 4 till I 20 förutsatt att den merkostnad — 4,5 miljoner kronor — som överflyttningen kan beräknas medföra i förhållande till de kostnader, som skulle behöva nedläggas om K 4 bibehölles på nuvarande plats, icke skall belasta försvarets ordinarie budget utan anvisas utanför försvarets ram. För egen del hävdar fastighetsnämnden, att kostnader för försvaret till följd av uppgörelser, som väsentligen betingas av önskemål att tillgodose civila intressen, i princip skall bestridas av medel som anvisas utanför försvarets ram. Nämnden anser följaktligen att medel för bestridande av merkostnaden för K 4 flyttning, i vart fall intill ett belopp motsvarande det överenskomna priset för byggnaderna vid K 4 bör anvisas utanför försvarets ram.

Fastighetsnämnden hemställer *dels* att överenskommelsen mellan nämnden och Umeå stads drätselkammare måtte godkännas och uppdrag lämnas åt fortifikationsförvaltningen att träffa avtal med staden om överlåtelse av med överenskommelsen avsedda markområden och byggnader på i hu-

vudsak de villkor, som intagits i förenämnda promemoria, dels ock att erforderliga åtgärder måtte vidtagas för uppförande snarast möjligt av ersättningsbyggnader för K 4 vid I 20, därvid ett belopp motsvarande minst köpeskillingen för K 4 byggnader bör anvisas utanför försvarets ram.

Departementschefen

Norrlands dragoner — K 4 — i Umeå är i administrativt hänseende sammanfört med Västerbottens regemente — I 20. K 4 kasernetablisement och övningsområde är belägna väster om och i omedelbar anslutning till Umeå stads centrala delar. Kasern- och övningsområdet omfattar tillsammans cirka 62 hektar.

Såsom framgår av en kartsbild över Umeå stad, vilken som bilaga torde få fogas till statsrådsprotokollet (*Bilaga A*), utgör K 4 kasern- och övningsområde en enklav i staden. Det omgives i öster, söder och väster av stadsbebyggelse. I norr begränsas övningsområdet av järnvägen Umeå—Vännäs. Omedelbart norr om denna järnväg ligger I 20 kasernetablisement och övningsfält. Under en längre tid har från stadens sida gjorts upprepade framställningar att få taga i anspråk delar av K 4 markområde, främst för framdragande av kommunikationsleder samt exploatering för bostadsbebyggelse. Dessa framställningar har emellertid med få undantag avvisats med hänsyn till att K 4 område icke kunnat minskas utan väsentliga olägenheter ur övningsynpunkt.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att 1954 års riksdagsrevisorer uppmärksammat de svårigheter för bebyggelseplaneringen som uppkommit för Umeå stad genom omfattningen och belägenheten av det av K 4 disponerade markområdet samt i anslutning härtill framhållit att det ur ekonomisk synpunkt skulle vara av stort värde om staden kunde få bebygga K 4 övningsfält.

Som framgått av den förut lämnade redogörelsen är K 4 nuvarande kasernetablisement i behov av en omfattande upprustning. Kostnaderna för en dylik uppskattas till 8 miljoner kronor. Kostnaderna för nya byggnader m. m. för K 4 vid I 20 uppskattas till 12,5 miljoner kronor. Chefen för armén har konstaterat, att möjlighet finnes att i anslutning till I 20 övningsfält anskaffa kompenationmark för K 4. Arméchefen har dock samtidigt uttalat att K 4 ur militär synpunkt icke behöver flytta från förbandets nuvarande förläggning. En förutsättning för att arméchefen skall kunna godtaga en flyttning är därför att merkostnaderna för en sådan ställes till förfogande utanför försvarets ram.

Byggnadsstyrelsen har förklarat, att något statligt behov av K 4 byggnader icke föreligger.

Enligt den preliminära överenskommelse som fastighetsnämnden träffat med Umeå stad förvärvar staden K 4 kasernetablisement — med vissa angivna undantag — för 3,13 miljoner kronor. Såsom kompenation för K 4

övningsområde ställer staden ett markområde om cirka 88 hektar till kronans förfogande. Enligt avtalet äger staden tillträda den del av kasernområdet, varå bland annat förläggingsbyggnaden är uppförd, så snart K 4 överflyttat till I 20, och återstoden av kasernområdet med bland annat ridhus och stallar, så snart behovet av dessa för K 4 verksamhet upphört, dock senast den 1 juli 1970.

Jag anser den av fastighetsnämnden med Umeå stad träffade överenskommelsen godtagbar. Den möjliggör att staden inom en relativt nära framtid får tillträde till välbelägna och för dess framtida bebyggelseutveckling betydelsefulla markområden. För försvarets del innebär överenskommelsen att nya lokaler måste anordnas för K 4 vid I 20 kasernetablisement. I första hand erfordras uppförande av två förläggingsbyggnader, expeditions- och skollokaler, ett för I 20 och K 4 gemensamt marketenteri, förråd och garage m. m. Då kronan enligt överenskommelse äger bibehålla ridhus och stallar på nuvarande plats längst till den 1 juli 1970 kan beslut om ersättningsbyggnader för dessa anstå tills vidare i avvaktan på att klarhet kan vinnas huruvida hästar skall finnas vid K 4 eller förbandet skall helt motoriseras; i sistnämnda fall torde ytterligare garage bli erforderliga. Till frågan om äskande av medel för närmast aktuella byggnadsåtgärder för K 4 torde jag få återkomma sedan behovet av erforderliga byggnader närmare utretts genom fortifikationsförvaltningens försorg. Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t disponerar medel för utförande av erforderlig projektering.

Såsom framgår av förenämnda överenskommelse kommer Umeå stad att förvärva och till kronan överlämna ett markområde om cirka 88 hektar såsom kompensation för K 4 nuvarande övningsområde. Detta innebär att kronan icke kommer att förorsakas andra kostnader för K 4 nya övningsområde än de som betingas av behovet av utbildningsanordningar m. m. vilka kostnader torde kunna uppskattas till cirka 0,3 miljon kronor.

Kostnaderna för ersättningsbyggnader m. m. för K 4 vid en förläggning till I 20 kommer att med cirka 4,5 miljoner kronor överstiga de uppskattade kostnaderna för en upprustning av K 4 nuvarande kasernetablisement. Chefen för armén har ansett att medel för bestridande av ifrågavarande merkostnader bör anvisas utanför försvarets ram. Försvarets fastighetsnämnd har förklarat sig anse att ett belopp motsvarande minst köpeskillingen för K 4 byggnader bör anvisas utanför ramen. Under erinran om att frågan om kostnadsutvecklingen för försvaret efter utgången av budgetåret 1962/63 för närvarande är under omprövning kan jag ansluta mig till vad fastighetsnämnden uttalat. Särskilda medel bör alltså beräknas till belopp minst motsvarande köpeskillingen för K 4 byggnader. Till frågan härom torde jag få återkomma i samband med att förslag framlägges om anvisande av medel för ersättningsbyggnader för K 4 vid I 20 kasernetablisement.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medge att ifrågavarande kasernetablisement och övningsområde må försäljas till Umeå stad på i huvudsak de villkor som angivits i den rörande försäljningen upprättade promemorian;

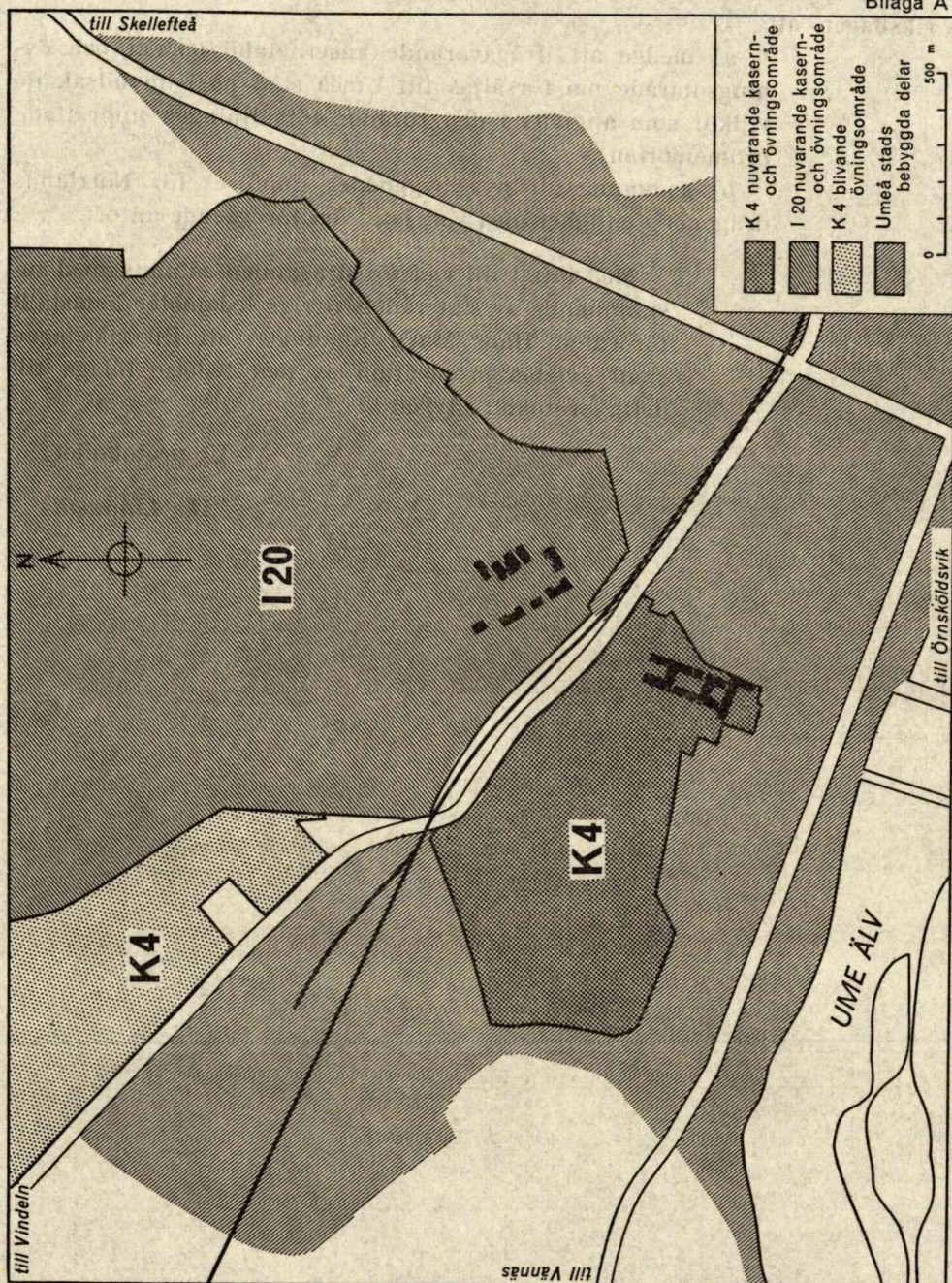
b) godkänna att nya byggnader uppföres för Norrlands dragoner i enlighet med vad jag i det föregående anført.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Lindwall

GENERALSTABENS LITOGRAFISKA ANSTALT
STOCKHOLM 1962